

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

AJÁNLÁSOK

EURÓPAI BIZOTTSÁG

A BIZOTTSÁG AJÁNLÁSA

(2010. július 13.)

a GMO-knak a hagyományos és biogazdálkodással termesztett növények közötti nem szándékos előfordulásának elkerülésére szolgáló nemzeti együtt-termesztési intézkedések kidolgozására vonatkozó iránymutatásokról

(2010/C 200/01)

AZ EURÓPAI BIZOTTSÁG,

tekintettel az Európai Unió (EU) működéséről szóló szerződésre, és különösen annak 292. cikkére,

tekintettel a géntechnológiával módosított szervezetek környezetbe történő szándékos kibocsátásáról és a 90/220/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁽¹⁾ 26a. cikkének (2) bekezdésére,

mivel:

- (1) A 2001/18/EK irányelv 26a. cikke előírja, hogy a tagállamok megfelelő intézkedéseket tehetnek, hogy elkerüljék a géntechnológiával módosított szervezetek (GMO-k) nem szándékos előfordulását az egyéb termékekben. Ez különösen a GMO-k más – például hagyományos vagy biogazdálkodással termesztett – növények közötti előfordulásának elkerülésére vonatkozik.
- (2) A gazdaságok szerkezetei és a mezőgazdasági rendszerek, illetve az Európai Unióban a mezőgazdasági termelők működését meghatározó gazdasági feltételek és természeti adottságok rendkívül sokfélék. A géntechnológiával módosított növények más termékekben való, nem szándékos előfordulásának elkerülésére vonatkozó intézkedések kidolgozása során figyelembe kell venni az EU-ban meglévő mezőgazdasági rendszereket, valamint gazdasági feltételeket és természeti adottságokat.
- (3) Szükségesnek bizonyulhat, hogy a tagállami hatóságok – azokon a területeken, ahol GMO-kat termesztenek –

megfelelő intézkedéseket határozzanak meg annak érdekében, hogy a fogyasztók és a termelők választhassanak a hagyományos, a biogazdálkodással termesztett és a géntechnológiával módosított termesztés között (a továbbiakban: „együtt-termesztési intézkedések”).

- (4) Az együtt-termesztési intézkedések célja, hogy azokon a területeken, ahol GMO-kat termesztnek, elkerülhető legyen a GMO-k más termékekben való nem szándékos előfordulása, megelőzve ezzel a géntechnológiával módosított és géntechnológiával módosított növények (ideértve a biogazdálkodással termesztett növényeket is) közötti keveredésből fakadó potenciális gazdasági veszteséget és más következményeket.
- (5) Némely esetben – a gazdasági feltételektől és természeti adottságoktól függően – szükséges lehet a GMO-termesztés nagy területekről történő kizárása. E lehetőségnek azon kell alapulnia, hogy a tagállamok bizonyítékkal szolgáljanak arra nézve, hogy e területek esetében más intézkedések nem elegendőek a GMO-k hagyományos vagy biogazdálkodással termesztett növények közötti nem szándékos előfordulásának elkerülésére. Ezen túlmenően a korlátozó intézkedéseknek a célkitűzéssel (azaz a hagyományos- vagy biogazdálkodással foglalkozó mezőgazdasági termelők sajátos szükségleteinek védelmével) arányosaknak kell lenniük.
- (6) Egyszerre tartva szem előtt az Európai Unió tudományos alapú engedélyezési rendszerét, és a tagállamok arra irányuló döntési szabadságát, hogy kívának-e területeikön géntechnológiával módosított növényeket termesztetni vagy sem, a Bizottság úgy véli, hogy a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére vonatkozó intézkedéseket tagállami szinten kell megállapítani.

⁽¹⁾ HL L 106., 2001.4.17., 1. o.

- (7) A 2003/556/EK ajánlást⁽¹⁾ fel kell váltani annak érdekében, hogy jobban tükröződjön a 26a. cikkben a tagállamok számára biztosított azon lehetőség, hogy intézkedéseket állapítsanak meg a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére. Ennek megfelelően ezen iránymutatások tartalma az együtt-termesztési intézkedések kidolgozásával kapcsolatos főbb általános elvekre korlátozódik, elismerve azt, hogy a tagállamoknak elegendő rugalmasságot kell biztosítani, hogy figyelembe vehessék regionális és nemzeti sajátosságait, illetve a hagyományos, biogazdálkodással termesztett és egyéb típusú növények és termékek specifikus helyi igényeit.
- (8) Az együtt-termesztéssel foglalkozó európai iroda (European Co-existence Bureau, ECoB) továbbra is a tagállamokkal együtt fogja kidolgozni az együtt-termesztéssel kapcsolatos legjobb gyakorlatokat, valamint az ezekkel kapcsolatos kérdésekre vonatkozó technikai iránymutatásokat,

ELFOGADTA EZT AZ AJÁNLÁST:

1. A hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére vonatkozó nemzeti intézkedések kidolgozása során a tagállamoknak az ezen ajánlás mellékletében előírt iránymutatásokat kell követniük.
2. A 2003/556/EK ajánlás hatályát veszti.
3. Ezen ajánlásnak a tagállamok a címzettjei.

Kelt Brüsszelben, 2010. július 13-án.

a Bizottság részéről

John DALLI

a Bizottság tagja

⁽¹⁾ A géntechnológiával módosított növények, valamint a hagyományos és az ökológiai gazdálkodás együttes jelenlétének biztosítására szolgáló nemzeti stratégiák és legjobb gyakorlatok kidolgozására vonatkozó iránymutatásokról szóló 2003/556/EK bizottsági ajánlás (HL L 189., 2003.7.29., 36. o).

MELLÉKLET

1. Bevezetés

1.1. A GMO-knak a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények közötti nem szándékos előfordulásának elkerülésére szolgáló nemzeti együtt-termesztési intézkedések

A GMO-k EU-ban történő termesztése kihat a mezőgazdasági termelés szervezésére. Egyrészt a géntechnológiával módosított (GM) növények nem géntechnológiával módosított (hagyományos és biogazdálkodással termesztett) növények közötti, nem szándékos előfordulásának lehetősége felveti azt a kérdést, hogy miként biztosítható a különféle termesztési típusokra irányuló termelői választás. Főszabályként a mezőgazdasági termelőknek biztosítani kell a lehetőséget, hogy az általuk választott típusú – akár GM, akár hagyományos vagy biogazdálkodással termesztett – mezőgazdasági növényeket termeszthessék. Ezt a lehetőséget össze kell kapcsolni egyes mezőgazdasági termelők és piaci szereplők arra irányuló óhajával, hogy növényeikben a lehető legalacsonyabb mértékben forduljanak elő GMO-k.

Másrészt ez a kérdés a fogyasztói választáshoz is kapcsolódik. Ahhoz, hogy az európai fogyasztók számára biztosított legyen a választás lehetősége a géntechnológiával módosított és a géntechnológiával módosított élelmiszerek között, nemcsak megfelelően működő nyomon követhetőségi és címkézési rendszerre van szükség, hanem egy olyan mezőgazdasági ágazatra is, amely különféle termékeket tud nyújtani. Az élelmiszeriparnak a magas szintű fogyasztói választás biztosítására irányuló képessége együtt jár a mezőgazdasági ágazatnak a különböző termesztési rendszerek fenntartására irányuló képességével.

A GMO-k uniós jogszabályokban meghatározott megengedett határértéken felüli esetleges előfordulása azt eredményezi, hogy a nem GMO növénynek szánt növényt GMO-kat tartalmazó növényként kell címkézni. ⁽¹⁾ Ez – a géntechnológiával módosított növények alacsonyabb piaci ára vagy az annak eladásával kapcsolatos nehézségek miatt – jövedelem-kieséshez vezethet. Ezen túlmenően többletköltségek merülhetnek fel a mezőgazdasági termelőknél akkor, ha a géntechnológiával módosított és géntechnológiával módosított kultúrák közötti keveredés minimalizálása érdekében ellenőrző rendszereket és intézkedéseket kell elfogadniuk.

A meghatározott mezőgazdasági termékek – mint például biogazdálkodással termesztett termékek – termelőinél jelentkező esetleges jövedelem-kiesés nem feltétlenül korlátozódik az uniós jogszabályokban 0,9 %-ban meghatározott címkézési határértékek túllépésére. Bizonyos esetekben, illetve a piaci kereslettel és a vonatkozó nemzeti rendelkezésektől függően (néhány tagállam például a „GM-mentes” címkézés különböző típusaira nemzeti szabványokat dolgozott ki), a GMO-k nyomainak egyes élelmiszernövények között – akár 0,9 % alatti mennyiségben – való előfordulása gazdasági károkat okozhat azoknak a gazdasági szereplőknek, akik GMO-kat nem tartalmazóként kívánják azokat értékesíteni.

A GMO-k keveredése ráadásul specifikus hatásokkal jár a meghatározott termékek termelőire – például a biogazdálkodással foglalkozó mezőgazdasági termelőkre – ⁽²⁾, ily módon érintve a végső fogyasztót is ⁽³⁾. Mivel az ilyen termesztés gyakran költségesebb, a kapcsolódó ártámogatások biztosítása érdekében a GMO-k előfordulásának elkerülésére irányuló, szigorúbb elkülönítési intézkedésekre lehet szükség. Ezen túlmenően előfordulhat, hogy a helyi korlátok és jellemzők e meghatározott elkülönítési szükségleteket túlságosan megnehezítik és költségessé teszik ahhoz, hogy azoknak néhány földrajzi terület hatékonyan eleget tudjon tenni.

Ennélfogva el kell ismerni, hogy a tagállamoknak elegendően rugalmas fellépést kell biztosítani a GMO-termesztés vonatkozásában meglévő regionális és nemzeti szükségleteik figyelembevételéhez annak érdekében, hogy a lehető legalacsonyabb mértékben forduljanak elő GMO-k a biogazdálkodással termesztett és egyéb növények között, amikor az elégséges tisztasági szintek más eszközökkel nem érhetők el.

1.2. A GMO-termesztés gazdasági vonatkozásai és a környezeti kockázatértékelés hatálya alá tartozó tudományos vonatkozásai közötti különbségtétel

Fontos egyértelmű különbséget tenni a GMO-termesztés gazdasági vonatkozásai és a környezeti kockázatértékeléssel összefüggő vonatkozások között, amelyekkel a 2001/18/EK irányelv és a géntechnológiával módosított élelmiszerekről és takarmányokról szóló 1829/2003/EK rendelet szerinti engedélyezési eljárások keretében foglalkoznak.

A 2001/18/EK irányelvben és az 1829/2003/EK rendeletben megállapított eljárás értelmében a GMO-k környezetbe történő kibocsátására vonatkozó engedély átfogó egészségügyi és környezeti kockázatértékelés feltételének van alávetve. A kockázatértékelés a következő eredmények valamelyikével zárulhat:

⁽¹⁾ Az 1829/2003/EK rendelet 12. és 24. cikkével összhangban a címkézési kötelezettséget nem kell alkalmazni azokra az élelmiszerekre illetve takarmányokra, amelyek i. az egyes összetevők; vagy ii. az egyetlen összetevőből álló élelmiszer; vagy iii. a takarmány vagy a takarmány-összetevők legfeljebb 0,9 %-os arányában olyan anyagot tartalmaznak, amely GMO-kat tartalmaz, azokból áll vagy állították elő, feltéve, hogy ez az előfordulás véletlen és technikailag elkerülhetetlen.

⁽²⁾ Az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek címkézéséről szóló 834/2007/EK rendelet 9. cikkével összhangban az ökológiai termelés során GMO-k nem használhatók többek között vetőmagként, élelmiszerként vagy takarmányként (9. cikk (1) bekezdés). A cél az, hogy az ökológiai termékekben a lehető legalacsonyabb legyen a GMO-k előfordulása (lásd a (10) preambulumbekendést).

⁽³⁾ A Bizottság jelentése a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a hagyományos, az ökológiai és a géntechnológiával módosított növények együtt-termesztéséről (COM(2009) 153).

- megállapítják a környezetre vagy az egészségre gyakorolt nem kezelhető, kedvezőtlen hatás kockázatát, amely esetben az engedélyt megtagadják,
- nem állapítják meg a környezetre vagy az egészségre gyakorolt kedvezőtlen hatás kockázatát, amely esetben az engedélyt anélkül adják meg, hogy a jogszabályokban kifejezetten előírtakon kívüli, a kezelésre irányuló további intézkedésekre volna szükség,
- kockázatokat állapítanak meg, de azok a megfelelő intézkedésekkel (pl. fizikai elkülönítés és/vagy ellenőrzés) kezelhetők; ebben az esetben az engedély a környezeti kockázat kezelésére vonatkozó intézkedések végrehajtására irányuló kötelezettséget fog tartalmazni.

Ha a környezetre vagy az egészségre gyakorolt kockázatot az engedély megadását követően állapítják meg, a 2001/18/EK irányelv (20. cikk (3) bekezdés), illetve az 1829/2003/EK rendelet (10. és 22. cikk) erre az esetre az uniós hozzájárulás vagy engedélyezés megszüntetésére vagy módosítására irányuló eljárást ír elő. A tagállamok ezen túlmenően hivatkozhatnak a 2001/18/EK irányelvben szereplő különleges végzáradéokra (23. cikk), illetve az 1829/2003/EK rendeletben szereplő sürgősségi intézkedésre (34. cikk), hogy az egészségre vagy környezetre gyakorolt kockázatokra vonatkozó új vagy kiegészítő információk alapján ideiglenesen korlátozzák vagy megtiltsák a GMO-k termesztését.

Mivel az EU-ban kizárólag engedélyezett GMO-k termesztethetők⁽¹⁾, a környezeti és egészségügyi vonatkozásokra pedig az uniós engedélyezési eljárás környezeti kockázatértékelése már kiterjed, az együtt-termesztéssel összefüggésben kezelendő, függőben lévő kérdések a genetikailag módosított és a géntechnológiával módosított növények közötti keveredéssel kapcsolatos gazdasági vonatkozásokra irányulnak.

1.3. Az EU-ban meglévő, különféle gazdálkodási feltételek elismerése

Az európai mezőgazdasági termelők rendkívül sokféle feltétel mellett dolgoznak. A gazdaságok és termőterületek mérete, a termesztési rendszerek, a vetésforgók és termesztési módszerek, valamint a természeti adottságok Európában eltérőek. A GMO-k hagyományos és biogazdálkodással termesztett növények közötti, nem szándékos előfordulásának elkerülésére vonatkozó nemzeti intézkedések kidolgozása, végrehajtása és nyomon követése során ezt a sokféleséget figyelembe kell venni. Az alkalmazott intézkedéseknek a mezőgazdasági gazdaságok szerkezetéhez, a mezőgazdasági rendszerekhez, termesztési módszerekhez és régióbeli természeti adottságokhoz kell igazodniuk.

A GMO-termesztésre vonatkozó stratégiák és bevált gyakorlatok kidolgozásának és végrehajtásának a mezőgazdasági termelők és más érdekeltelk részvételével, illetve a nemzeti, regionális és helyi tényezők figyelembevételével, nemzeti vagy regionális szinten kell történnie.

Ennélfogva célszerű, hogy a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló intézkedéseket nemzeti – olykor pedig regionális vagy helyi – szinten dolgozzák ki.

1.4. Az iránymutatások célja és hatálya

Ezen iránymutatások a tagállamokhoz címzett, nem kötelező ajánlások formáját öltik. Céljuk, hogy általános elvekkel szolgáljanak a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló nemzeti intézkedések kidolgozásához. Elismert tény, hogy számos, ezzel összefüggésben jelentőséggel bíró tényező a nemzeti, regionális és helyi feltételek tekintetében egyedi.

2. A GMO-knak a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények közötti nem szándékos előfordulásának elkerülésére szolgáló nemzeti együtt-termesztési intézkedések kidolgozásával kapcsolatos általános elvek

2.1. Átláthatóság, határokon átnyúló együttműködés és az érdekeltelk részvétele

A hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló nemzeti intézkedéseket valamennyi érdekelttel együttműködésben és átlátható módon kell kidolgozni. Az együtt-termesztési intézkedések határ menti területeken való hatékony működésének garantálása érdekében a tagállamoknak biztosítaniuk kell a határokon átnyúló együttműködést a szomszédos országokkal. E tekintetben megfelelő és időszzerű tájékoztatást kell nyújtaniuk és biztosítaniuk azokról az intézkedésekről, amelyek életbe léptetéséről döntöttek.

2.2. Arányosság

A más növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló intézkedéseknek arányosnak kell lenniük az elérni kívánt céllal (azaz a hagyományos vagy biogazdálkodással foglalkozó mezőgazdasági termelők különös szükségleteinek védelmével). Az együtt-termesztési intézkedéseknek kerülniük kell a mezőgazdasági termelőknél, vetőmag-termelőknél, valamint a bármely termesztési típusal érintett szövetkezeteknél és más gazdasági szereplőknél jelentkező, felesleges terheket. Az intézkedések megválasztása során figyelembe kell venni a regionális és helyi korlátokat és jellemzőket, például a régióban található területek alakját és méretét, az egyes gazdaságokhoz tartozó területek szétterjedtségét és földrajzi kiterjedését, valamint a regionális gazdaságok irányítási gyakorlatait.

⁽¹⁾ Ahhoz, hogy a GMO-kat az EU-ban termesztetni lehessen, azokat a 2001/18/EK irányelv vagy az 1829/2003/EK rendelet értelmében termesztésre kell engedélyeztetni.

- 2.3. A GMO-knak a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények közötti nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló, a nemzeti együtt-termesztési intézkedéseken keresztül elérendő keveredési szintek

A hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló nemzeti intézkedések keretében figyelembe kell venni a géntechnológiával módosított és a géntechnológiával módosított növények közötti keveredés valószínűségével és forrásaival kapcsolatban rendelkezésre álló ismereteket. Ezeknek az intézkedéseknek arányosoknak kell lenniük a – regionális és nemzeti sajátosságoktól, valamint a hagyományos, a biogazdálkodással termesztett és egyéb típusú növények és termesztés sajátos helyi szükségleteitől függően – elérendő keveredési szintekkel.

- 2.3.1. Némely esetben a GMO nyomainak élelmiszerekben és takarmányokban való előfordulása csak akkor jár gazdasági hatással, ha a nyomok elérik a 0,9 %-os címkézési határértéket. Ezekben az esetekben a tagállamoknak fontolóra kell venniük, hogy elegendőek lehetnek olyan intézkedések, amelyek a 0,9 %-os címkézési határérték betartásának biztosítására irányulnak.
- 2.3.2. A tagállamoknak fontolóra kell venniük, hogy esetleg nem szükséges törekedni az egyedi keveredési szintek elérésére, amikor a növény géntechnológiával módosítottként való címkézésének nincsenek gazdasági hatásai.
- 2.3.3. Számos más esetben a biogazdálkodással, illetve a hagyományos növényekkel foglalkozó egyes termelőknél (pl. némely élelmiszertermelőknél) a GMO-nyomok 0,9 %-nál alacsonyabb mennyiségben való előfordulása is esetleges jövedelem-kiesést okozhat. Ezekben az esetekben, és a meghatározott termesztési típusok védelme érdekében az érintett tagállamok meghatározhatnak olyan intézkedéseket, amelyek célja annak elérése, hogy a GMO-k más növények közötti előfordulási szintjei 0,9 %-nál alacsonyabbak legyenek.

Az együtt-termesztési intézkedések révén elérendő keveredési szinttől függetlenül az uniós jogszabályokban ⁽¹⁾ megállapított határértékeket továbbra is alkalmazni kell a GMO-k élelmiszerekben, takarmányokban és közvetlen feldolgozásra szánt termékekben való előfordulásának címkézésére.

- 2.4. A GMO-termesztés nagy területekről való kizárására irányuló intézkedések („GM-mentes területek”)

A regionális vonatkozásokban meglévő eltérések – például az éghajlati viszonyok (amelyek befolyásolják a beporzók tevékenységét és a virágpor levegőben való terjedését), a topográfia, a termesztési módszerek és vetés-forgó-rendszerek, illetve a mezőgazdasági gazdaságok szerkezete (többek között a környezet felépítése, például sövények, erdők, műveletlen területek és a területek térbeli elrendezése) – befolyásolhatják a géntechnológiával módosított, a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények közötti keveredés mértékét, és a GMO-knak más növények közötti nem szándékos előfordulásának elkerüléséhez szükséges intézkedéseket.

Bizonyos gazdasági feltételek és természeti adottságok mellett a tagállamoknak fontolóra kell venniük azt a lehetőséget, hogy területeik nagyobb részéről kizárják a GMO-termesztést annak érdekében, hogy elkerüljék a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulását. A kizárásnak azon kell alapulnia, hogy a tagállamok bizonyítékkal szolgálnak arra nézve, hogy e területek esetében más intézkedések nem elegendőek az elégséges tisztasági szintek elérésére. Ezen túlmenően a korlátozó intézkedéseknek az elérni kívánt célkitűzéssel (azaz a hagyományos és/vagy biogazdálkodás sajátos szükségleteinek védelmével) arányosoknak kell lenniük.

- 2.5. Felelősségi szabályok

A pénzügyi kártérítéssel, illetve a gazdasági károkozáshoz kapcsolódó felelősséggel kapcsolatos kérdések a tagállamok kizárólagos hatáskörébe tartoznak.

3. Uniós szintű információcsere

A Bizottság folytatja az uniós és nemzeti szinten zajló tanulmányokon alapuló, vonatkozó információk gyűjtését és koordinációját, továbbá technikai tanácsokat kínál fel, hogy segítsen az érdeklődő tagállamoknak az együtt-termesztésre irányuló nemzeti koncepciók kialakításában.

A COEX-NET ⁽²⁾ a jövőben is folytatja jelenlegi koordinációs tevékenységét és az együtt-termesztéssel foglalkozó európai iroda (European Co-existence Bureau, ECoB) ⁽³⁾ továbbra is technikai tanácsokkal szolgál. Az ECoB a jövőben is naprakészen tartja az intézkedések indikatív katalógusát, valamint a hagyományos és a biogazdálkodással termesztett növények között a GMO-k nem szándékos előfordulásának elkerülésére irányuló nemzeti intézkedések kidolgozása során figyelembe veendő agronómiai, természeti és növény-specifikus tényezők listáját. A tagállamoknak továbbra is hozzá kell járulniuk az ECoB technikai munkájához.

⁽¹⁾ Az 1829/2003/EK rendelet 12. és 24. cikke, valamint a 2001/18/EK irányelv 21. cikkének (3) bekezdése.

⁽²⁾ A géntechnológiával módosított, hagyományos és biogazdálkodással termesztett növények együttes jelenlétével kapcsolatos információcsere és az információk összehangolásával foglalkozó hálózati csoport (COEX-NET) célja az információcsere megkönnyítése az együtt-termesztés terén az egyes tagállamok, valamint a tagállamok és a Bizottság között.

⁽³⁾ Az ECoB a technikai jellegű együtt-termesztési intézkedések vonatkozásában a legjobb gyakorlatokkal kapcsolatos, növény-specifikus dokumentumokat dolgoz ki. Az ECoB a Titkárságból és az egyes növényekkel foglalkozó, a tagállamok technikai képviselőiből álló technikai munkacsoportokból áll.